

หน้าที่ กับ ธรรม

สู่

หน้าที่เพื่อธรรม*

รศ. น.สพ. ดร. อรรณพ **

ในฐานะที่ผมเป็นตัวแทนของกลุ่มนิสิต และกลุ่มอาจารย์ที่มาปฏิบัติงานในวันนี้ อยากให้หลวงพ่อดแสดงธรรมกถา เพื่อเป็นเครื่องเตือนสติในการปฏิบัติหน้าที่ ที่เป็นประโยชน์ของอาจารย์ - นิสิตสัตวแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเองก็มีความประสงค์จะให้นิสิตมีความรู้คู่คุณธรรมอยู่แล้ว ก็เป็นโอกาสอันดี ในการศึกษาและปฏิบัติงานนอกสถานที่ ที่ได้เรียนรู้คุณธรรมเพื่อตนเองจะได้รับข้อคิดจากการที่ได้มาในวันนี้

---

* ธรรมกถาและตอบปัญหาธรรม แก่คณะอาจารย์และนิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโอกาสปฏิบัติงานอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคกลัวน้ำ แก่สุนัขของประชาชนในย่านข้างเคียงพุทธมณฑล ๒๗ มกราคม ๒๕๓๓

** ปัจจุบันเป็น ศ. น.สพ. ดร. อรรณพ คุณาวงษ์กฤต คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาฯ

พระเทพเวที*

วันนี้เอาตมาขออนุโมทนา อาจารย์ ชำราชากร และคณะ
 นิสิต ที่ได้มาบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและประชาชน เนื่องจาก
 ความเป็นห่วงเป็นใยเกี่ยวกับเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ โดยเฉพาะโรคพิษ
 สุนัขบ้านี้เป็นเรื่องใหญ่มาก ดังที่รู้กันอยู่ว่าถ้าใครเกิดมีอาการของ
 โรคนี้ขึ้นมาแล้วก็จะแก้ไขไม่ได้ แต่บางทีเราก็กู้ในความประมาท
 ปล่อยปละละเลย ไม่ได้จัดการป้องกันทั้ง ๆ ที่ป้องกันได้ การ
 ทำงานในวันนี้ก็มีความหมายทั้งในแง่การบำเพ็ญประโยชน์ และ
 เป็นการปฏิบัติตามคติแห่งความไม่ประมาท

สำหรับความไม่ประมาทนี้ ทางพุทธศาสนาเน้นย้ำให้
 ความสำคัญมาก ถึงกับเป็นพุทธโอวาทสุดท้ายที่เรียกว่าปัจฉิม
 โอวาท (คำเดิมแท้เรียกว่า ปัจฉิมวาจา) หรือเรียกอย่างชาวบ้านว่า
 คำสั่งเสียของพระพุทเจ้า ปัจฉิมโอวาทนี้เป็นเรื่องของความไม่
 ประมาท สอนให้เราเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาท เพราะฉะนั้น
 การมาช่วยดำเนินการฉีดวัคซีนให้แก่สุนัขในวันนี้จึงเป็นเครื่อง
 แสดงว่า ทางคณะฯ มีความไม่ประมาทในการปฏิบัติหน้าที่ และ

---

* ปัจจุบันเป็นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน จ.นครปฐม

ยังช่วยให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคือความไม่ประมาท
ด้วย

สัตว์ทั้งหลายก็เป็นเพื่อนร่วมโลกของมนุษย์ ทางพุทธ
ศาสนาถือว่าเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน โดยเฉพาะ
สุนัขเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดมนุษย์มากที่สุด บางแห่งก็ถือว่าเป็น
เพื่อน บางคนรักสุนัขมาก ถึงกับเรียกสุนัขทุกตัวว่าลูก นอกจากนั้น
สุนัขยังเป็นผู้ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมชนบท
สุนัขช่วยในการเฝ้าบ้านเฝ้าทรัพย์สิน และเป็นที่รู้กันว่าสุนัขเป็นสัตว์
ที่ซื่อสัตย์ และมีความกตัญญู เพราะฉะนั้น การที่มาช่วยกันในวันนี้
จึงเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ประชาชน และแก่สัตว์เหล่านั้น
ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีประโยชน์แก่สังคม เป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนา

การทำหน้าที่อย่างนี้ไม่จำกัดเฉพาะสุนัขเท่านั้น แต่ต้องทำ
กับสัตว์อื่นอีกมากมาย เช่น วัว ควาย ก็เป็นสัตว์ที่สำคัญ เป็นสัตว์
สำหรับใช้งาน หรือเลี้ยงไว้สำหรับได้อาหารให้น้ำนม จึงเป็นสัตว์ที่
เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างใกล้ชิด การทำงานทางสัตวแพทย์นี้
เป็นการมาช่วยเหลือสัตว์เหล่านี้ให้มีสุขภาพดี การให้ความ
ช่วยเหลือแก่ชีวิต ต้องถือว่าเป็นเรื่องของการทำประโยชน์ทั้งนั้น
เรียกสั้น ๆ ง่าย ๆ ว่า ทำบุญ แต่บางคนมีความคิดในแง่ว่าสัตว์
ทั้งหลายเหล่านี้ บางทีเขาเลี้ยงไว้สำหรับเอาไปฆ่าทำอาหาร แล้วก็
เกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้นในใจว่า การที่เรามาเกี่ยวข้องกับสัตว์

เหล่านี้ ทำงานพวกนี้ ทำงานประเภทนี้ จะมีความขัดแย้งในทาง
 ธรรมอะไรหรือเปล่า บางคนก็ไปคิดว่าเป็นการทำบาป เรื่องอย่างนี้
 ก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่งในจิตใจที่สมควรทำความกระจ่างชัด แต่
 สำหรับกรณีของวันนี้ชัดเจนไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ เพราะเป็นการ
 ช่วยเหลือและช่วยชีวิต ป้องกันโรคภัยอันตรายให้กับสัตว์ และช่วย
 มนุษย์ที่เป็นเจ้าของของสัตว์เหล่านั้น ซึ่งเขาเลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน ใน
 ประเภทที่อยู่ร่วมหรือป้องกันภัย ไม่ได้เกี่ยวกับการเอาไปฆ่า แต่ใน
 กรณีอื่นสัตว์บางอย่างเขาเลี้ยงไว้สำหรับขาย จะพิจารณาเรื่องนั้น
 อย่างไร

หลายท่านคงเคยได้ยิน เรื่องพระไปพรมน้ำพระพุทธรณ์
 ให้แก่ทหารที่ไปสงคราม และก็มีคำถามว่า พระที่ไปพรม
 น้ำมนต์ให้แก่ทหารที่ไปสงครามนั้น จะไม่เป็นการสนับสนุนให้เขา
 ไปฆ่าฟันกันหรือ เรื่องนี้ก็ต้องดูว่า เรื่องราวเป็นไปอย่างไรจึงเกิด
 กิจกรรมนี้ขึ้น ขอให้ดูชีวิตประจำวัน ในหมู่บ้านเมื่อมีสงคราม
 เกิดขึ้น คนหนุ่มก็ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร แล้วก็ไปรบไปทำ
 สงคราม ที่นี้ที่หมู่บ้านก็มีวัด เมื่อลูกเขาจะต้องไปสงคราม
 นอกจากตัวลูกเองจะมีความตกใจและความหวาดกลัวบ้างแล้ว
 พ่อแม่ผู้รักใคร่ก็ยอมเป็นห่วงเป็นใย อยากให้เขาปลอดภัยและมี
 ความสุข เมื่อจะไป ผู้ใหญ่ก็ช่วยชี้ให้พร เขาช่วยชี้ให้พรว่าให้ไป
 ฆ่าศัตรูได้เยอะๆ หรือเปล่า ก็คงไม่ใช่อย่างนั้น เขาคงช่วยพรด้วย

๕

ความเป็นห่วงเป็นใย ให้ลูกหลานเขาไปโดยสวัสดิภาพ ให้มีชีวิต รอด และเพราะว่าเขานับถือพระ เขาก็พาลูกไปวัด ขอให้หลวงพ่อบวชช้อยให้พร จะถึงกับรดน้ำมนต์หรืออะไรก็ตาม ก็เป็นการที่ว่ามุ่งความสุขสวัสดิ์แก่ลูกของเขา คือ มุ่งดีปรารถนาดีต่อคนนั้นที่ไป จุดมุ่งหมายก็คือว่าให้คนนั้นมีสวัสดิภาพ มีกำลังใจ เพราะฉะนั้น พระก็บวชช้อยให้พรขอให้เขามีความสุขดี ปลอดภัย อันนี้เป็น ความมุ่งหมาย ทีนี้เมื่อขยายออกมาในระดับสังคมใหญ่ ก็ กลายเป็นว่า ถ้ามีทหารมาก ๆ ก็นิมนต์พระไปในที่เดียวกัน ให้พร ประพรมน้ำพระพุทธรูปมนต์ ทำให้มีกำลังใจ โดยเจตนาเพื่อความสุข และเพื่อความสุขสวัสดิภาพ ไม่ใช่เพื่อจะให้ไปฆ่าฟันใคร ความมุ่ง หมายเป็นอย่างนี้

ทีนี้สัตว์แพทย์ก็ต้องไปเกี่ยวข้องกับคนที่เขาทำอาชีพเลี้ยง สัตว์หรือฆ่าสัตว์ เราก็จะต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

หน้าที่ของเราคือ เราต้องการให้สัตว์มีสุขภาพดี แข็งแรง ปลอดภัย และเราก็ทำงานเพื่อช่วยให้สัตว์เป็นอย่างนั้น หรือมีชีวิต อย่างนั้นส่วนที่เขาคงจะไปทำอะไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งพ้นจาก ส่วนที่เราจะสามารถรับผิดชอบ คือ ความรับผิดชอบของคนก็ต้อง มีขอบเขตบ้าง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เราก็จะต้องตั้งใจ ปรารถนาดีต่อสัตว์นั้น ขอให้สัตว์นั้นเมื่อยังอยู่ในโลก ก็ให้อยู่อย่าง มีสุขภาพดี มีความสุขที่สุด ถ้าทำได้อย่างนี้ก็ถือว่า เจตนาในการ

กระทำนั้นจัดว่าเป็นเจตนาที่ดี เป็นอันว่าต้องแบ่งเขตกันให้ถูกต้อง อันนี้ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่เป็นแง่คิด

ที่ว่ามานี้ อาตมาก็พิจารณาปัญหาจากแง่ที่พระมอเห็น แต่ไม่รู้ลึกซึ่งลงไปถึงรายละเอียด เพราะว่าที่จริงเรื่องนี้ควรจะเป็น เรื่องที่สนทนากัน จะได้มีการถาม - ตอบในแง่มุมมองบางอย่างที่ อาตมามองไม่เห็น แล้วก็ได้ชี้แจง แต่ที่มอเห็นง่ายๆ ก็คือ หน้าที่ของสัตวแพทย์นั้นเป็นการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บให้แก่สัตว์ ช่วยบำรุงรักษา ทำให้สัตว์มีสุขภาพดี แข็งแรง ซึ่งก็เป็นการช่วยให้ เขามีชีวิตเป็นสุขเท่าที่เขาจะเป็นอยู่ได้

ถาม หน้าที่ของสัตวแพทย์อีกประการหนึ่งในปัจจุบันนี้ มักจะเป็นในรูป ของการเพิ่มผลผลิตประชากรปศุสัตว์ขึ้นมา โดยใช้หลักวิชาและเทคโนโลยีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผสมเทียม หรือผลิตเพื่อให้ได้ พันธุ์ดี มีสุขภาพดี และปริมาณมาก ถ้าเลี้ยงสุกรก็อยากจะให้ลูก ดกๆ เจตนาตรงนี้ก็เพื่อจะเป็นผลผลิตอาหารให้กับคน ไม่ได้ไป รักษาให้เขา คือ เหมือนกับว่า ใช้วิชาการไปในการที่จะเพิ่มจำนวน สัตว์ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ ตรงนี้จะเป็นบาปแก่คนที่ มี เจตนาในการที่ไปเพิ่มประชากรสัตว์อย่างนั้นหรือเปล่า

ตอบ ถ้ามองตามหลักพุทธศาสนาก็ถือว่า เจตนาเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้น ในกรณีนี้บางทีก็มีส่วนพัวพันเข้าไปด้วย แต่ก็ต้อง ยอมรับความจริง หมายความว่า ทางพุทธศาสนาท่านว่าไปตาม

๓

ประเด็นความจริง ความจริงเป็นอย่างไรก็อย่างนั้น แค่นั้นก็แค่นั้น เช่น อย่างคนที่ฆ่าสัตว์ ประเด็นที่หนึ่งก็คือเป็นการทำให้ชีวิตนั้น สูญสิ้นไป ซึ่งก็เป็นความจริงอย่างนั้น การฆ่าก็คือการฆ่า เป็นการทำให้ชีวิตหมดไป เราจึงเรียกว่า *ปาณาติบาต* แต่ที่นี้ในการทำ ปาณาติบาต หรือฆ่าเขานั้น จะมีความเสียความชั่วแค่ไหน ซึ่งเรียกกันว่าเป็นบาป จะบาปมากหรือบาปน้อย ตอนนั้นแหละจะมีการแยกแยะว่าทำเพื่ออะไร ทำด้วยเจตนาอย่างไร ถ้าหากทำด้วยเจตนาที่มุ่งร้าย หมายถึง มีความเคียดแค้นชิงชังแล้วฆ่า ก็เป็นบาปมาก แต่ถ้าหากทำด้วยเจตนาอย่างอื่น เช่น ทำไปตามหน้าที่ ก็มีบาปน้อยลงไป นอกจากนั้นยังต้องพิจารณาว่าสัตว์นั้นเป็นสัตว์อะไร ถ้าเป็นสัตว์ที่มีคุณมาก คือมีความดีมาก การฆ่าก็มีบาปมาก ถ้าหากว่ามีคุณความดีน้อย การฆ่าก็เป็นบาปน้อย อันนี้ก็รวมไปถึงการฆ่าเพื่ออะไร ถ้าฆ่าเพื่อทำลายล้าง อย่างนั้นก็บาปมาก แต่ถ้าฆ่าเป็นแบบ routine เจตนาที่อ่อน อันนี้ก็เป็นเรื่องของหลักในการพิจารณาเรื่องราว

เมื่อมีเจตนาฆ่าแล้ว เรื่องบาปก็ต้องมีบ้าง คือก็ต้องมีไปตามข้อเท็จจริงนั้น อันนี้เป็นหลักธรรมดา แต่ถ้ามองในอีกแง่หนึ่ง การที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในโลก ถ้ายังอยู่ในวิถีชีวิตอย่างธรรมดาแล้ว จะให้มันปลอดโปร่งโดยสิ้นเชิง ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ก็เพียงแต่พยายามระมัดระวังอย่างไรให้ดีที่สุด นี่ก็เป็นเรื่องของการ

ที่ทุกคนจะต้องใช้ดุลยพินิจของตน ในการพิจารณาว่าจะปฏิบัติ
 อย่างไรให้เกิดผลดีมากที่สุด อันไหนเป็นประโยชน์มาก อันไหน
 เป็นประโยชน์น้อย การที่มนุษย์เราดำรงชีวิตอยู่ได้ ก็อยู่ในลักษณะ
 ของการที่เลือกเอาระหว่างโทษมากโทษน้อย ประโยชน์มาก
 ประโยชน์น้อย แม้แต่ชีวิตของเราเองเราก็ต้องมีการเลือกกว่า ใน
 กรณีนี้ถึงแม้ว่าเราจะต้องได้รับโทษ หรือความทุกข์บ้าง แต่เสร็จ
 แล้วเราเห็นประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ เราก็ยอมละส่วนน้อยให้สูญเสียไป
 เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ใหญ่ ดังที่มีภิกษุในพุทธศาสนาอยู่ว่า พึง
 สละความสุขส่วนน้อย เพื่อประโยชน์สุขอันยิ่งใหญ่กว่า การที่จะ
 เลือกตัดสินใจอย่างไรให้ดีนี้ ก็อยู่ที่การใช้ปัญญา หลักของพุทธ
 ศาสนามุ่งที่ความเป็นอิสระ จึงเน้นที่การใช้ปัญญาพิจารณา แต่ก็
 ไม่ใช่ว่าจะละเลยเพิกเฉยไม่ใส่ใจในเรื่องนี้ เมื่อเราทำด้วยการใช้
 ดุลยพินิจ และเห็นด้วยปัญญาแล้วว่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่า อย่างนี้
 ก็อยู่ในหลักของจริยธรรม แต่ถ้าทำโดยที่ไม่เห็นความสำคัญเลย
 ทางธรรมท่านเรียกว่า ทำด้วยความประมาท ซึ่งไม่ใช่เป็นการ
 ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม รวมความว่าหลักสำคัญมี ๒ อย่างคือ

๑. *เจตนาของเรา* จะต้องมุ่งในทางที่ดี มีความดีเป็น
 จุดหมาย ได้ส่วนที่ดีมากกว่าส่วนที่เสีย จะต้องตรวจสอบดูว่า
 เจตนาครั้งนี้ของเราเป็นเจตนาอะไร เป็นเจตนาในทางที่ดีหรือร้าย
 หรือว่ามีส่วนที่ดีแค่ไหนส่วนที่เสียแค่ไหน

๒. **ปัญญา** การทำด้วยความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ทำอย่างชัดเจน มองเห็นว่าเมื่อทำไปแล้วจะเกิดผลดีผลเสียแค่ไหนแล้วจึงเลือกทางนั้น โดยได้ใช้ดุลยพินิจดีที่สุดมาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย คือ เราจะไม่มึนงงสำเร็จ เพราะว่าการดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ย่อมจะต้องพบปัญหาใหม่ ๆ แปลก ๆ ที่เราไม่เคยประสบมาก่อน ยิ่งในสังคมที่พัฒนาด้วยเทคโนโลยีแล้วก็จะมีเรื่องซึ่งเป็นปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่คนสมัยโบราณไม่เคยพบ เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้หลักเกณฑ์อันนี้คือ ใช้เจตนาอย่างหนึ่ง และปัญญาอย่างหนึ่ง เป็นหลักในการพิจารณาวินิจฉัย นี่คือการตอบอย่างหนึ่ง

ถาม นิลิตหรืออาจารย์ที่คณะฯ ที่เรียนใช้สัตว์ทดลองเพื่อการทดลอง ตลอดจนเอาสัตว์ทดลองนั้นมาทำการผ่าตัดต่างๆ และก็ต้องเสียชีวิตไป ผมเข้าใจคำว่าเจตนาและปัญญาที่ใช้ในนี้ว่า เราหวังประโยชน์สุขสู่มวลสัตว์ทั้งหลายในอนาคตที่มีจำนวนมากกว่า คือ สัตว์จำนวนมากที่เราจะไปรักษาชีวิตของเขาในอนาคตนั้น เป็นประโยชน์อันใหญ่กว่าที่จะต้องสละชีวิตส่วนน้อยของสัตว์ทดลองเหล่านั้น และการที่แต่ละปีนั้น เราได้ทำบุญแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้สัตว์ทดลองเป็นประจำ โดยที่เรานิมนต์พระมาทำบุญที่คณะฯ และแผ่บุญกุศลให้สัตว์ ทำดังนี้ เราสามารถบลังได้บ้างหรือไม่จริงๆ แล้วมันก็บาปเหมือนที่หลวงพ่อบอกว่า อย่างไม่รู้บาปอยู่แล้ว แต่

จะบาปมากหรือบาปน้อย ถ้าเราทำบุญแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้
บ้าง มันจะทุเลาลงหรือมากกว่าเดิมหรือเปล่า

ตอบ อันนี้มีแง่ที่จะพูดกันได้ด้วยคำอุปมา คือ เราบอกว่าบาป
กับบุญมันไม่ได้ล้างกันเอง แต่เหมือนกับว่า เรามีภาชนะหรือ
หลอดแก้วที่เป็น infinity บรรจุน้ำเท่าไรก็ไม่เต็ม แล้วเราก็ใส่น้ำสีกับ
น้ำใสเข้าไปสมมติว่าเทียบบาปนี้เป็นน้ำสี น้ำใสเป็นบุญหรือความ
ดี เราทำบาปครั้งหนึ่งก็ใส่น้ำสีลงไปทีหนึ่ง ถ้าทำแต่บาปก็ใส่น้ำสี
อย่างเดียว เช่น ถ้าเป็นสีแดงก็แดงเต็มทีไปเลย แต่ทีนี้ถ้าเราไม่ทำ
แต่บาป เราทำความดีเป็นบุญเข้าไปบ้าง ก็มีน้ำใสเข้าไป พอน้ำใส
เข้าไป ๆ สีแดงก็ดูจางลง ๆ แต่ที่จริงสีแดงนั้นมันหมดไปหรือเปล่า
เปล่าเลย ที่จริงมันไม่ได้หายไป มันก็ยังอยู่เท่าเดิม

สมมติว่า เราใส่น้ำใสจนกระทั่งมากมายท่วมท้น สีแดงนี้
บางที่จะมองไม่เห็นเลย แต่มันก็อยู่ ไม่ได้ไปไหน แต่เหมือนกับว่า
ไม่มีผลต่อสภาพของน้ำนั้น อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เทียบให้เห็นว่า การ
ทำบาปกับทำบุญนั้นไม่ใช่เรื่องของการที่จะมาหักลบกลบกัน แต่
เป็นเรื่องของการที่ว่า เมื่ออยู่ในสภาพของส่วนที่มากกว่าก็
เหมือนกับว่าส่วนที่น้อยจะหมดอิทธิพล อันนี้ก็แง่พิจารณา
และจากการที่เข้าใจหลักนี้ ก็จะทำให้เราไม่ประมาทในแง่ที่ว่า ถ้า
เรารู้สึกว่ามันเป็นบาปเราก็ต้องพยายามทำสิ่งที่มีความดีให้มาก

เหมือนอย่างที่มาวันนี้เราได้มาบำเพ็ญประโยชน์ ก็ได้ทำบุญมาก ถ้าเราพยายามในแง่ของการบำเพ็ญประโยชน์นี้ ให้มากกว่า ก็จะเป็นส่วนที่ทำให้น้ำหนักทางฝ่ายบุญนี้มากกว่า หรืออาจจะเรียกว่า ท่วมทันก็ได้ ถ้าเป็นน้ำก็อย่างที่ว่าใส่น้ำใสอย่างเดียวนะ ๗ จนกระทั่งใส จนกระทั่งฝ่ายที่เป็นบาปนั้นหมดอิทธิพลไป หลักการนี้จะทำให้ไม่ประมาทในแง่ที่ว่า ประการที่หนึ่ง เราจะต้องพยายามทำในสิ่งที่ดีให้มาก บำเพ็ญประโยชน์ให้มาก และประการที่สอง เช่น ในการปฏิบัติกับสัตว์ทดลอง เมื่อเราถือตามหลักการนี้ ก็จะทำให้เราทำด้วยความเคารพต่อชีวิตทุกชีวิต ไม่ทำอย่างทิ้งขว้าง หรือทำส่ง ๆ ไป คือบางคนที่ไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้ก็จะไม่เอาใจใส่ต่อชีวิตเหล่านั้นเลย จะทำเท่าไรก็ทำไปโดยไม่คำนึง คล้าย ๆ ว่าช่างมัน ใช้ชีวิตสัตว์อย่างสุรุ่ยสุร่ายสิ้นเปลืองชีวิตสัตว์โดยไม่จำเป็น แต่พอเรามีหลักอย่างนี้ เราจะเคารพต่อชีวิตสัตว์เหล่านั้น คล้าย ๆ ว่า เมื่อจะทำก็ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยที่พยายามให้สูญเสียน้อยที่สุด เป็นต้น ซึ่งจะเป็นผลดีทั้งแก่เรา แก่สัตว์ และแก่งานด้วย นี่ก็เป็นคติต่างๆ ซึ่งเป็นแง่พิจารณาด้วย

เท่าที่มองเห็นขณะนี้ก็อย่างที่อาตมาว่ามานี้ ข้อสำคัญคือ พยายามตั้งเจตนาในการที่จะใช้วิชาการให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ ประโยชน์ที่กว้างที่สุดคือ ประโยชน์สุขแก่สังคมทั้งหมดส่วนในวงแคบเข้ามาติดต่อสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะในแต่ละกรณีก็จะมีเจตนาต่อสัตว์ตัวนั้นๆ ที่เป็นเรื่องเฉพาะไปแต่ละรายๆ พยายามให้เจตนาของเรานั้นเป็นไปในทางที่ดีที่สุด และก็พยายามศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นให้ดีที่สุด เพื่อให้การปฏิบัติของเราเป็นไปด้วยความไม่ประมาท ในการใช้ทางเลือกที่ดีที่สุดคือ มีคุณมากที่สุด มีโทษน้อยที่สุด

สำหรับวันนี้ก็เป็นอันว่า คณะอาสาสมัครนี้ได้มาบำเพ็ญประโยชน์แล้ว อาตมาคิดว่า ญาติโยมชาวบ้านแถวนี้ย่อมมีความขอบคุณเป็นอย่างมาก เหมือนที่ทางพระเรียกว่า แซ่ซ้องสาธุการ เพราะได้ทำให้ประชาชนอยู่ได้ด้วยความมั่นใจ คือ แม้แต่คนที่อยู่ด้วยความประมาท โดยไม่เอาใจใส่ว่าสัตว์นี้ควรไปซึ่ดยาป้องกันโรคเสีย ทั้ง ๆ ที่เขาก็รู้อยู่แต่ไม่เอาไปเพราะความประมาท แต่ในเวลาเดียวกันก็อยู่กันด้วยความไม่มั่นใจ และหวาดระแวงว่าสุนัขของเขาอาจจะเป็นบ้าขึ้นมาสักวัน หรือว่าแถวนี้อาจจะมึสุนัขบ้า ซึ่งอาจจะมากัดเขา กัดลูกเขา แล้วก็เกิดความประหวั่นใจ ทีนี้ พอได้ทำอย่างนี้แล้วก็ทำให้เกิดความมั่นใจ และอยู่ด้วยความสบายใจ ประการที่หนึ่ง ภัยที่ปรากฏชัดแจ้ง คือ การที่สุนัขจะเกิดเป็นบ้าขึ้นมากัดคนอย่างนี้ ซึ่งเป็นอันตรายที่ชัดเจน ข้อนี้ก็เป็นอย่างนี้ว่าตัดไปได้ ทีนี้ประการที่สอง ภัยอันตรายที่อยู่ในใจของคนที่อยู่ด้วยความรู้สึกหวาดกลัวหรือไม่แน่ใจ อันนี้ก็ช่วยได้อีก จึงเป็นอันว่าได้ทั้งสองอย่าง คือได้ช่วยบำเพ็ญประโยชน์ในสองขั้นตอน ทั้งในแง่

ของภัยอันตรายที่ปรากฏ และในแง่ของความมั่นใจ ซึ่งเป็นเรื่องของสภาพจิตใจที่ติงามด้วย เพราะฉะนั้น วันนี้ท่านทั้งหลายจึงเชื่อว่าได้นำเพ็ญประโยชน์เป็นอันมาก อาตมาขออนุโมทนา

ประการสุดท้ายก็คือว่า การปฏิบัติงานครั้งนี้เป็นการช่วยให้บรรลូវัตถุประสงค์ของสถาบันและวิชาการนี้ด้วย การที่เรามีสถาบันการศึกษานี้ หรือการที่ได้ตั้งคณะสัตวแพทยศาสตร์ขึ้นมา และมีวิชาการสัตวแพทย์ขึ้นมานั้น ก็ย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นส่วนช่วยให้สังคมมีความสุข และให้สังคมได้รับประโยชน์ในด้านนี้ ที่เป็นวัตถุประสงค์ของวิชาการของตน การมาทำอย่างนี้ ก็คือ การช่วยให้วิชาชีพของตนได้ประสบความสำเร็จในวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งเป็นส่วนสาระสำคัญของเรื่องนี้ทีเดียว เพราะการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่สังคม ด้วยการบำบัดรักษาป้องกันโรคภัยของสัตว์นี้เป็นจุดหมายสูงสุดของสถาบันวิชาการ และวิชาชีพสัตวแพทย์ เมื่อทำอันนี้ได้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จ มิฉะนั้นแล้ว แต่ละคนก็จะไปมุ่งหาประโยชน์ส่วนตัว เมื่อเรียนสำเร็จมาแล้ว คนจำนวนมากจะมองไปในแง่ว่า ฉันจะใช้วิชาชีพนี้หาเลี้ยงชีพอย่างไร ให้ได้ผลประโยชน์ส่วนตัวมากที่สุด เราจะรวบอย่างไร ซึ่งอันนี้ย่อมไม่ใช่วัตถุประสงค์ของวิชาชีพ และไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการตั้งสถาบัน การตั้งสถาบันนั้นย่อมมุ่งให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและสังคม

การทำงานอาสาสมัครในวันนี้ เป็นกิจกรรมที่จะให้บรรลु
วัตถุประสงค์ที่เป็นของสถาบันและวิชาชีพ จึงถือว่าได้ปฏิบัติ
ถูกต้องตามธรรมเนียมอย่างแท้จริง เพราะเป็นการบรรลुวัตถุประสงค์อัน
ดีงามชอบธรรมที่ตรงไปตรงมา และเป็นความจริงอย่างนั้น ที่นี้ใน
ส่วนที่ว่าจะได้ประโยชน์ของตัวเอง จากการประกอบอาชีพ เป็น
ลาภผลเงินทอง อันนั้นก็เป็นส่วนประกอบเข้ามาเพื่อให้เรา
สามารถเลี้ยงชีวิตดำรงอยู่ในโลกได้ ถ้าหากสังคมยังดำเนินตาม
วิถีทางนี้ และทำตามวัตถุประสงค์นี้ ก็จะทำให้ระบบของวิชาการ
และสังคมไม่ปั่นป่วน

ขณะนี้สังคมของเราเป็นปัญหากันอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะว่า
วิชาการหรือวิชาชีพนั้น และสถาบันนั้น ตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์
อย่างหนึ่ง คือ เพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมในด้านนั้น ๆ แต่ผู้ที่เรียน
ออกมาประกอบอาชีพ ไม่ได้ทำหรือปฏิบัติเพื่อวัตถุประสงค์นั้น แต่
ทำเพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัว ฉะนั้นการปฏิบัตินั้นจึงขัดกับ
วัตถุประสงค์เดิม อันนี้ก็คือสาเหตุที่ทำให้สังคมปั่นป่วนในปัจจุบัน
นี้ ถ้าเราจัดการแก้ไขในเรื่องนี้ได้โดย พยายามที่จะทำให้สนอง
วัตถุประสงค์ที่แท้จริง ของวิชาชีพและสถาบัน ก็จะทำให้สังคมนี้มี
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทุกอย่างก็จะสอดคล้องกลมกลืนกัน
เข้าแนวทางที่ว่า วิชาการแต่ละด้านก็เป็นส่วนร่วม ที่จะมารวมกัน
สร้างความสงบสุขแก่สังคมนี้ได้

เพราะฉะนั้น วันนี้あたมาจึงขออนุโมทนาว่า กิจกรรมที่ทำในวันนี้มีผลกว้างไกล ไม่ใช่มีผลเฉพาะแค่มาคิดยาให้สัตว์เท่านั้น แต่มีผลตามวัตถุประสงค์ในแง่ประโยชน์สุข ทั้งแก่สุนัข แก่ชาวบ้าน และวัตถุประสงค์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและนิสิตกับ ชาวบ้าน ตลอดจนวัตถุประสงค์ของวิชาชีพก็ได้ทั้งหมด เพราะสอดคล้องกัน เพราะฉะนั้น จึงขออนุโมทนาแก่ทุกท่านทุกคน

ด้วยการที่ได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์นี้ โดยมีเจตนาดี อาตมาก็ขอตั้งจิตตั้งใจให้พรด้วย โดยขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย พร้อมทั้งอานุภาพแห่งกุศลเจตนา คือความตั้งใจดีของท่านทั้งหลาย พร้อมทั้งกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ซึ่งได้บำเพ็ญไปแล้ว จงเป็นปัจจัยอวยชัยให้พรให้ทุกท่าน เจริญด้วยจตุรพิธพรชัย มีความเจริญก้าวหน้า ในการประกอบหน้าที่การงาน และดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จและความสุข มีความร่มเย็นในธรรมทั่วกัน ตลอดกาลนาน

อนุโมทนา

ศ. น.สพ. ดร.อรรณพ คุณาวงษ์กฤต คณะบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคุณอรรรัตน์ คุณาวงษ์กฤต ได้แจ้งฉันทงเจตนาที่จะจัดพิมพ์หนังสือ *หน้าที่กับธรรม* *สู่หน้าที่เพื่อธรรม* ของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นธรรมทาน ที่จะแจกมอบแก่ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นิสิต และศิษยานุศิษย์ของท่าน คณะบดีฯ ตลอดจนผู้สนใจทั่วๆ ไป

หนังสือ *หน้าที่กับธรรม* *สู่หน้าที่เพื่อธรรม* เล่มนี้ เป็นธรรมกถาและคำตอบปัญหาธรรม ในโอกาสที่ ศ. น.สพ. ดร.อรรณพ คุณาวงษ์กฤต ได้นำคณะนิสิตอาสาสมัคร ไปบำเพ็ญประโยชน์ ให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคกลัวน้ำ แก่สุนัขของประชาชนในย่านข้างเคียงพุทธมณฑล เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๓๓ ศ. น.สพ. ดร. อรรณพ เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่นิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ จึงขออนุญาตพิมพ์เรื่องนี้ไว้เพื่อแจกแก่นิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ ซึ่งในการพิมพ์ครั้งแรก ได้ผนวกเรื่อง *ชีวิตนี้เพื่องาน งานนี้เพื่อธรรม* ครั้นต่อมา ในการตีพิมพ์ครั้งที่ ๒ นี้ ได้เพิ่มเติมเรื่อง *บุจฉา-วิสัยนา เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ* พ่วงเข้าไปด้วย เพื่อจักเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะนิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์สืบต่อไป

การพิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมทานนั้น นับว่าเป็นการให้
อย่างสูงสุด ที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ ชะนทาน
ทั้งปวง เป็นการแสดงน้ำใจปรารถนาดีอย่างแท้จริงแก่ประชาชน
ด้วยการมอบให้ซึ่งแสงสว่างแห่งปัญญาและทรัพย์อันล้ำค่าคือ
ธรรม ที่จะเป็นหลักนำประเทศชาติให้พัฒนาไปในวิถีทางที่ถูกต้อง
และเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้และยั่งยืนแก่ชีวิตและสังคม
วัดญาณเวศกวันขออนุโมทนา ท่านคณบดีฯ และภรรยา ที่ได้มีบุญเจตนา
ในการบำเพ็ญธรรมทานแห่งการให้ธรรมให้ปัญญา
แก่ประชาชนครั้งนี้

วัดญาณเวศกวัน

๒๕ เมษายน ๒๕๔๗

หน้าที่ กับ ธรรม

สู่

หน้าที่เพื่อธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

พิมพ์เผยแพร่

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๔๙

หน้าที่กับธรรม คู่ หน้าที่เพื่อธรรม

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN 974-575-114-6

พิมพ์ครั้งแรก - เมษายน ๒๕๓๓ ๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - พฤษภาคม ๒๕๔๙ ๒,๐๐๐ เล่ม

-ศ. น.สพ. ดร. อรรถนพ คุณมาวงษ์กฤต

คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์เป็นธรรมทาน ๑,๐๐๐ เล่ม

- มูลนิธิหนังสือวัดญาณเวศกวัน ๑,๐๐๐ เล่ม

ออกแบบปก: พระชัยยศ พุทธิวิโร

พิมพ์ที่

สารบัญ

อนุโมทนา.....	(๑)
หน้าที่กับธรรม คู่ หน้าที่เพื่อธรรม	๑
ชีวิตนี้เพื่องาน งานนี้เพื่อธรรม	๑๗
เกิดมาแล้ว ควรใช้ชีวิตอย่างไร?.....	๑๘
ทำงานเพื่ออะไร?.....	๒๔
ควรทำงานกันอย่างไร?	๒๘
จุดมุ่งหมายของคน หรือจุดมุ่งหมายของงาน?.....	๓๓
ทำงานอย่างไร จึงจะมีความสุข?	๔๐
ชีวิต งาน และธรรม: ความประสานสู่เอกภาพ.....	๔๗
ชีวิต งาน และธรรม: อีสรภาพภายในเอกภาพ	๕๓
ปัญญา-วิเสชา เทคโนโลยีการแพทย์กับจริยธรรมพุทธ	๖๑
ทำแท้ง จะตัดสินใจอย่างไร.....	๖๕
เรื่องการผลิตเทียม	๖๗
ทำแท้ง ใครมีสิทธิตัดสินใจ.....	๗๒
เรื่องสิทธิที่จะตาย	๗๖
ประโยชน์ของสังคม กับชีวิตของบุคคล.....	๗๗
กระทำต่อชีวิต ทั้งที่ยังไม่รู้ความจริงของมัน	๘๕
เรื่องการุณยฆาต	๘๗
การซื้อขายอวัยวะ	๙๑